

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 6 czerwca 2014 r. powód – J. K. (1) – wniósł o zasądzenie w ramach postępowania nakazowego od pozwanego (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K. kwoty 348.866,55 złotych wraz z odsetkami od dat i kwot wskazanych w pozwie oraz o zwrot kosztów postępowania. W uzasadnieniu swojego roszczenia powód wskazał, iż dochodzone pozvem kwoty stanowią niezapłacone przez pozwanego wynagrodzenie za dostarczone towary, zaś pozwany uznał swój dług zarówno w zawartej ugodzie pozasądowej (którą zrealizował tylko częściowo) jak i poprzez zapłatę części zobowiązania [pozew k-2-5].

Nakazem zapłaty z 23 czerwca 2014 r., wydanym w sprawie o sygn. akt X GNc 630/14 w postępowaniu nakazowym, Sąd Okręgowy w Łodzi zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 348.866,55 zł tytułem roszczenia głównego wraz z odsetkami i kosztami nakaz k-48].

W dniu 14 października 2014 r. pozwany wniósł o przywrócenie terminu do wniesienia zarzutów oraz złożył zarzuty. W zarzutach pozwany wniósł o uchylenie nakazu zapłaty i oddalenie powództwa w całości powołując się na wygaśnięcie roszczenia powoda w całości z uwagi na złożone oświadczenie o potrąceniu z naliczonymi przez pozwanego karami umownymi [k-118-123].

Postanowieniem z dnia 30 października 2015 r. Sąd przywrócił pozwanemu termin do wniesienia zarzutów [k-381].

Pismem z dnia 23 grudnia 2015 r. pozwany zgłosił zarzut potrącenia kwoty 1 517.943,00 złotych obejmujący kwotę 1 500.292,50 złotych z tytułu kary umownej za opóźnienie w realizacji zamówienia, w oparciu o pkt 5.4 umowy ramowej [oświadczenie k-428, pismo k-423 i n.].

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Strony pozostawały w stałych stosunkach handlowych. W dniu 29 listopada 2010 r. zawarły umowę ramową o świadczenie usług. Poszczególne zamówienia, stanowiące oferty do zawarcia umów jednostkowych wykonawczych miały być przesyłane przez pozwanego pocztą elektroniczną bądź faksem z określeniem istotnych elementów zamówienia wskazanych w punkcie 2.2 umowy. Zgodnie z punktem 2.3 umowy ramowej, umowy wykonawcze uważa się za zawarte jeżeli powód nie odrzuci zamówienia na piśmie w ciągu 2 dni. Jednocześnie strony ustaliły, że zamówienie może być przyjęte wyłącznie bez zastrzeżeń (art. 68¹ § 2 k.c.). W myśl punktu 5.4 umowy ramowej pozwanemu przysługiwało prawo naliczania kary umownej w wysokości 10% wynagrodzenia z danego zamówienia za każdy rozpoczynający się tydzień opóźnienia w wykonaniu usług, niezależnie od prawa do naliczania odszkodowania za szkodę przewyższającą wartość kary umownej, na zasadach ogólnych. Umowa zawierała także klauzule poufności (pkt 8) oraz wskazywała terminy i przyczyny wypowiedzenia umowy oraz odstąpienia od niej, przewidując w każdym przypadku formę pisemną (pkt 9), zastrzegając jednocześnie, iż wszelkie oświadczenia poza samymi zamówieniami muszą być składane w formie pisemnej pod rygorem nieważności (pkt 12.5, choć jak się wydaje występuje tutaj błąd w numeracji podpunktów i powinien być to podpunkt 12.2) [umowa ramowa k-23-30].

W ramach realizacji przedmiotowej umowy powód wykonał na rzecz pozwanego szereg usług, w tym również objęte roszczeniem pozwu i udokumentowane fakturami Vat [okoliczność niesporna, faktury k- 31-42].

W dniu 31 stycznia 2014 r. pocztą elektroniczną pozwany złożył powodowi zamówienie nr PG/04/14 na 70 sztuk szaf kosmetycznych po 2.050,00 złotych netto sztuka, o łącznej wartości 176.505,00 złotych z VAT, z terminem realizacji do 7 marca 2014 r. i opatrzone datą 31 marca 2014 r. (k-141). Do zamówienia załączone były Ogólne Warunki (...) Zamówień B., które zgodnie z adnotacją na zamówieniu stanowiły integralną część zamówienia. Zgodnie z punktem 3.1 zdanie 2 (...) w przypadku, gdy dostawca zaakceptuje zamówienie, ale nie przystąpi do jego realizacji z przyczyn nie leżących po stronie zamawiającego, zamawiającemu przysługuje, oprócz uprawnień wynikających z przepisów, także uprawnienie do żądania kary umownej w wysokości dwukrotnej wartości zamówienia. Uprawnienie do żądania kary

umownej przysługuje zamawiającemu także w przypadku opóźnienia w realizacji zamówienia w sytuacji, gdy wskutek opóźnienia zamówienie utraciło w całości bądź w znacznej części znaczenie dla zamawiającego [mail k-139-140, zamówienie wraz z (...) k-141-143].

Powód przystąpił do realizacji zamówienia tj. zakupił materiały z tym, że z uwagi na zaległości płatnicze pozwanego miało ono być zrealizowane pod warunkiem wcześniejszej spłaty [okoliczność niesporna, zeznania św. M. C. e-protokół k-469 adnotacje 00.18.38 – 00.21.09].

W dniu 7 marca 2014 r., z uwagi na występujące po stronie pozwanego zaległości płatnicze, strony zawarły ugodę pozasądową w której zgodnie ustaliły saldo zaległości na kwotę 448.866,55 złotych, w tym należności wynikające z faktur objętych niniejszym powództwem. Strony ustaliły ratalną spłatę zadłużenia, w siedmiu ratach, przy czym pierwsza w wysokości 100.000,00 złotych płatna do dnia 31 marca 2014 r., zaś druga w wysokości 176.505,00 złotych płatna do 28 kwietnia 2014 r. oraz kolejne w terminach i datach wskazanych w § 3 ugody, natomiast w przypadku opóźnienia w płatności jednej raty powoduje utratę mocy wiążącej ustaleń z ugody i natychmiastową wymagalność pozostałych rat wraz odsetkami (§ 6 w zw. z § 5 – odsetki) [ugoda k-144-147].

Jednocześnie zgodnie z § 4 ugody strony postanowiły, iż powód przystąpi do realizacji 100 sztuk ekspozytorów TUBA zasympowa ujętych w fakturze nr (...) sztuk szaf kosmetycznych INGRID objętych zleceniem nr PG/04/14 o wartości 176.505,00 złotych brutto. Pozwany zobowiązał się do zapłaty kwoty 176.505,00 złotych czyli równowartości tego zlecenia, do dnia 28 kwietnia 2014 r. z tym, że wpłata ta nie stanowiła ceny tego zlecenia lecz spłatę zaległości objętych II ratą z ugody i miała być z nimi rozliczona. Cena natomiast tego zlecenia została ujęta w harmonogramie spłat z § 3 ugody i szczegółowo rozliczona w załączniku nr 1 do ugody. Tuby miały zostać wydane pozwanemu (zgodnie z załącznikiem nr 2 i § 4 ugody) w ciągu dwóch tygodni od spłaty I raty, zaś szafy kosmetyczne INGRID w ciągu czterech tygodni od zaksięgowania I raty, nie wcześniej niż 23 kwietnia 2014 r. i nie później niż 30 kwietnia 2014 r., z zastrzeżeniem, że dostawa uzależniona jest od zaksięgowania na koncie powoda spłaty II raty z ugody w terminie do dnia 28 kwietnia 2014 r. [ugoda k-144-147, załączniki do ugody k-148-149].

Pozwany dokonał spłaty I raty zgodnie z ustaleniami zawartymi w ugodzie, zaś powód wydał mu tuby [okoliczność niesporna, potwierdzenia zapłaty k-150-153, zeznania świadka M. C. e-protokół k-469, adnotacje 00.23.39].

Strony prowadziły korespondencję mailową odnośnie możliwości wcześniejszego wyprodukowania i odbioru szaf, przy czym powód zaproponował wykonanie 15-20 szaf do 17 kwietnia 2014 r., a pozostałą ilość do 25 kwietnia 2014 r. z zastrzeżeniem dokonania przez pozwanego wpłaty drugiej raty do dnia 15-16 kwietnia 2014 r. [wydruk e-mail k-154].

Powód zgromadził już część materiałów do wykonania szaf (około 30%), zaś na pozostałą część w postaci korpusów złożył zamówienie. Korpusy były dostępne „od ręki”. Montaż szaf, przy zaangażowaniu wszystkich pracowników trwałby 2 dni. Powód był w stanie zrealizować zamówienie w terminie [zeznania św. M. C. e-protokół k-471 adnotacje 00.59.57, zeznania św. T. C. e-protokół k-472-473 adnotacje 01.04.26; 01.09.07-01.14.29 i 01.16.20].

W pierwszej połowie kwietnia 2014 r. powód uzyskał informację od innego kontrahenta pozwanego – M. D., że zawarł z pozwanym podobną ugodę, ale pozwany nie wywiązuje się z jej postanowień. Powód zwrócił się do pozwanego o przedstawienie dokumentów, które uwiarygodniłyby jego możliwości finansowe dotyczące spłaty. Po spotkaniu, powód i jego prawnik stwierdzili, że pozwany nie jest w stanie zrealizować warunków ugody [zeznania św. M. C. e-protokół k-469-471 adnotacje 00.25.14-00.32.15; 00.39.17, 00.46.24-00.51.47].

Trwały rozmowy pomiędzy stronami, powód wielokrotnie wskazywał, że ma wątpliwości czy pozwany wywiąże się z warunków ugody. W dniu 16 kwietnia 2014 r., powód wstrzymał realizację prac nad szafami proponując, w przypadku dokonania zapłaty całości kwoty objętej ugodą do końca kwietnia, wykonanie szaf do końca maja bądź przekazanie praw autorskich do projektu wraz z elementami szaf pozostającymi w dyspozycji powoda za 1,00 zł netto. Jednocześnie wskazał, iż w przypadku braku porozumienia w tym zakresie, powód jest zdecydowany zerwać podpisaną ugodę jako zawartą w oparciu o nieprawdziwe informacje przekazane przez pozwanego (k-157). W kolejnym mailu z tego samego dnia powód wskazuje, iż może przystać na spłatę zgodnie z harmonogramem z ugody oraz dodatkowo może

odsprzedać elementy szaf, którymi dysponuje (wymieniając poszczególne elementy). W mailu z dnia 18 kwietnia 2014 r. strona powodowa wskazuje, iż z uwagi na brak informacji od pozwanego co do zaproponowanych rozwiązań, strona powodowa przystąpi do działań windykacyjnych [wydruk e-mail k-156-157 i k-156-155 oraz k-158, zeznania św. M. C. e-protokół k-469 adnotacje 00.35.02-00.38.45, zeznania św. M. W.-K. e-protokół k-483 – transkrypcja k-488 adnotacje 00.04.37-00.12.15; 00.15.35].

Powód nie złożył oświadczenia o odstąpieniu od umowy ugody [zeznania św. M. C. e-protokół k-469 adnotacje 00.55.07, zeznania św. M. W.-K. e-protokół k-483 – transkrypcja k-495 adnotacje 00.27.01-00.27.24].

Pismem z dnia 14 maja 2014 r., doręczonym pozwanemu w dniu 19 maja 2014 r. powód wezwał pozwanego do zapłaty kwoty objętej ugodą (z wyłączeniem wartości zamówienia nr PG/04/14 [wezwanie k-43-45, potwierdzenie doręczenia k-46]).

W odpowiedzi na wezwanie pozwany w piśmie datowanym na 19 maja 2014 r. złożył oświadczenie o naliczeniu kary umownej z tytułu braku realizacji zamówienia nr PG/04/14, w oparciu o pkt 3.1 (...) w kwocie 353.010,00 złotych oraz wezwał do zapłaty tej kwoty. Następnie w piśmie datowanym na 21 maja 2014 r. pozwany złożył powodowi oświadczenie o potrąceniu powyższej kary umownej z wierzytelnością powoda z tytułu zaległości płatniczych oraz wezwał do zapłaty pozostałej kwoty 4.143,45 zł [pisma k-164-165].

Na rachunku pozwanego w (...) w okresie od lipca 2013 r. do 21 maja 2014 r. saldo było ujemne i przekraczało 400.000,00 złotych. Jedyne wpływy (jak wynika z wyciągu bankowego) następowały jako zapłata za kolejne faktury i były dokonywane przez firmę (...). Do lutego 2014 r. wpłaty te były dosyć regularne i oscyływały w większości przypadków w granicach 20.000,00 złotych. Pomiedzy 13 lutego 2014 r., a 21 maja 2014 r. nie było żadnych wpłat, zaś 21 maja 2014 r. wpłata wyniosła 515,37 złotych. Saldo na ten dzień wynosiło -407.921,74 złotych [wydruk historii rachunku k-170-176].

W wyniku braku realizacji przedmiotowego zamówienia klient pozwanego zaprzestał współpracy, a ponadto na skutek dokonanych po wydaniu nakazu zapłaty zajęć komorniczych kilku innych klientów pozwanego także zrezygnowało ze współpracy [zeznania św. M. W.-K. e-protokół k-483 – transkrypcja k-489-490 adnotacje 00.12.16; 00.19.46]

Kwota drugiej raty z ugody, miała stanowić spłatę zaległości a nie przedpłatę za przedmiotowe zamówienie [okoliczność niesporna, a ponadto zeznania św. M. W.-K. e-protokół k-483 – transkrypcja k-494 adnotacje 00.24.03-00.24.15, ugoda § 3 w zw. z harmonogramem spłat k-18 i k-21].

Powyższy stan faktyczny, w zasadzie niesporny pomiędzy stronami, Sąd ustalił w oparciu o zebrany w sprawie materiał dowodowy w postaci dokumentów (w tym wydruków z poczty elektronicznej), których wiarygodności żadna ze stron nie kwestionowała oraz zeznań świadków, które w sposób logiczny i spójny uzupełniły zgromadzony materiał dowodowy.

Sąd odmówił jedynie mocy dowodowej przedstawionym przez pozwanego dokumentom w postaci zamówień (k-133-138) jak i kserokopiom ugód i potwierdzenia salda (k-430-436). Dokumenty te poprzez dokonane w nich zakreślenia dotyczące kontrahentów pozwanego nie poddają się żadnej weryfikacji. Załączony dokument uzgodnienia salda nie zawiera także żadnych innych danych – ani kwot ani dat, aby mógł stanowić jakikolwiek dowód w sprawie. Jednocześnie wskazać należy, iż są to kopie nie poświadczone nawet za zgodność z oryginałem przez występującego w sprawie radcę prawnego (art. 129 k.p.c.), zaś moc dowodową posiadają jedynie kserokopie poświadczone za zgodność z oryginałem (np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 19 czerwca 2013 r., I ACa 166/13, Lex).

Sąd pominął także załączone do pisma pełn. pozwanego złożonego w dniu 27 stycznia 2017 r. dokumenty w postaci oświadczeń M. D. i A. Ś., gdyż zostały one złożone już po zamknięciu rozprawy, zaś strona pozwana nie wnioskuje o jej otwarcie i dopuszczenie z nich dowodu.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności wskazać należy, że strona pozwana wykazała przesłanki uprawniające Sąd do przywrócenia uchybionego terminu. Po pierwsze, z zeznań doręczyciela spornej przesyłki wyraźnie wynikało, że zostawił on przesyłkę osobie przebywającej w biurze pozwanej Spółki, która jednak wyraźnie zaznaczyła, że nie jest osobą upoważnioną do odbioru przesyłek. Doręczyciel nie utwierdził się nawet w przekonaniu, czy osoba ta jest pracownikiem pozwanej. Owszem, tak się doręczycielowi wydawało, jednakże wprost nie zadał tej osobie takiego pytania. Nie miał więc pewności, kto to tak naprawdę jest, a ponadto człowiek ten wyraźnie wskazał, że nie jest uprawniony do odbierania korespondencji. Mimo tego, doręczyciel zostawił przesyłkę na biurku, przy którym siedział mężczyzna. Po drugie, powtórne awiza sporządza pracownik biura obsługi klienta firmy doręczającej i takie powtórne awizo doręczyciel winien był otrzymać od takiego pracownika biura obsługi klienta. Tymczasem w tej sprawie doręczyciel nie otrzymał nigdy takiego drugiego awiza, w związku z czym nigdy nie doszło do zostawienia w siedzibie pozwanej Spółki powtórnego awiza. Nie można zatem w ogóle mówić w takim wypadku o właściwie przeprowadzonej procedurze doręczania przesyłek sądowych.

Mając na względzie powyższe Sąd, na podstawie art. 168 § 1 k.p.c., przywrócił pozwanemu termin do wniesienia zarzutów od wydanego w sprawie nakazu zapłaty.

W przedmiotowej sprawie strony w ramach wieloletniej współpracy wielokrotnie zawierały kolejne umowy, które należy zakwalifikować jako umowy o dzieło. Zgodnie z art. 627 k.c. przez umowę o dzieło przyjmujący zamówienie zobowiązuje się do wykonania oznaczonego dzieła, a zamawiający do zapłaty wynagrodzenia. W wypadku umowy o dzieło starania przyjmującego zamówienie mają doprowadzić do powstania konkretnego, indywidualnie oznaczonego rezultatu [G. K., komentarz do art. 627 k.c. [w:] A. K. (red.), Z. G., A. J., K. K.-P., G. K., E. N., T. S., Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania - część szczególna, Lex 2010; A. B. (w:) System prawa prywatnego, t. 7, 2004, s. 327; wyrok SA w Rzeszowie z 21 grudnia 1993 r., III AUr 357/93, OSA 1994, z. 6, poz. 49]. Istotą umowy o dzieło jest osiągnięcie określonego, zindywidualizowanego rezultatu w postaci materialnej lub niematerialnej. Umowa o świadczenie usług jest zaś umową starannego działania, zatem jej celem jest wykonywanie określonych czynności, które nie muszą zmierzać do osiągnięcia rezultatu [wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 26 stycznia 2006 r., III AUa 1700/05, OSA 2008, z. 3, poz. 5].

Z uwagi na występujące po stronie pozwanej zaległości płatnicze przekazane przez pozwanego w styczniu 2014 r. kolejne zamówienie nr PG/04/14, chociaż nie zostało odrzucone przez powoda, to jednak wstrzymał się z jego realizacją żądając zapłaty zaległych kwot (tak przynajmniej wynika pośrednio z zebranego materiału dowodowego). Pozwany starając się wywiązać ze swoich zobowiązań, które jak okazało się w toku postępowania występowały nie tylko wobec powoda, ale także innych podmiotów, wynegocjował z powodem ugodę, której przedmiot stanowiły dwie kwestie: po pierwsze ratałna spłata zaległości, a po drugie powiązana z terminową płatnością ugodzonych rat realizacja zamówienia nr PG/04/14, za które zapłata miała nastąpić w ramach ostatnich kilku rat (wartość zamówienia została „doliczona” warunkowo do rat ugody).

Zgodnie z art. 353¹ KC strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jednak jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. W myśl art. 917 k.c. przez ugodę strony czynią sobie wzajemne ustępstwa w zakresie istniejącego między nimi stosunku prawnego w tym celu, aby uchylić niepewność co do roszczeń wynikających z tego stosunku lub zapewnić ich wykonanie albo by uchylić spór istniejący lub mogący powstać. Przedmiotowo istotnym elementem ugody są wzajemne ustępstwa, które mogą wynikać z niepewności lub sporu co do roszczeń, ale również mogą mieć na celu zapewnienie wykonania roszczeń [vide teza z uzasadnienia wyroku SN z 24 lipca 2002 r. I CKN 915/00, Lex 56895]. Uгода pozwala także stronom wpływać na swoją sytuację prawną i o niej decydować bowiem należy ona do kategorii umów cywilnoprawnych. Może ona też zawierać elementy dodatkowe, takie jak np. warunek, termin lub kary umowne.

Mając na uwadze powyższe należy przypomnieć, że w sposób szczególny w odniesieniu do ugody zastała uregulowana problematyka możliwości uchylenia się od skutków prawnych ugody zawartej pod wpływem błędu; tym samym zagadnienie to w sposób całościowy i wyczerpujący reguluje art. 918 KC, wyłączając w tym zakresie stosowanie art. 84

KC [por. teza 1 do art. 918 [w:] A. K. (red.), Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania – część szczególna, stan prawny: 2014.08.01, Lex 2014]. Zgodnie zaś z art. 918 § 1 KC uchylenie się od skutków prawnych umowy zawartej pod wpływem błędu jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy błąd dotyczy stanu faktycznego, który według treści umowy obie strony uważały za niewątpliwy, a spór albo niepewność nie byłyby powstały, gdyby w chwili zawarcia umowy strony wiedziały o prawdziwym stanie rzeczy (przedmiotowymi granicami sprawy nie są objęte jakiegokolwiek twierdzenia dotyczące odnalezienia dowodów – por. § 2 przywołanego przepisu). Oznacza to, że z punktu widzenia uchylenia się od skutków prawnych umowy prawnie indyferentne jest objęcie przez strony swoją świadomością pewności rzeczywistego stanu rzeczy; przesłanką uchylenia się od skutków umowy jest natomiast tylko zgodne przyjmowanie przez strony, że stan ten jest niewątpliwy i późniejsze okazanie się, że obiektywnie stan ten był inny i że w tym innym stanie do umowy by nie doszło, mogłoby uczynić skutecznym uchylenie się [vide teza z uzasadnienia wyroku SN z 9 listopada 2004 r. IV CK 172/04, Lex 277125]. Niezależnie od tego należy zwrócić uwagę, że art. 918 § 1 KC pozwala powołać się na błąd jedynie, gdy strony umowy określony stan faktyczny zgodnie uważały za niewątpliwy. Jeśli zaś między nimi występował spór w tym zakresie, przepis ten nie pozwala na uchylenie się od umowy z powołaniem błędu.

W przedmiotowej sprawie podkreślenia wymagają jednak dwie podstawowe kwestie. Po pierwsze, że niezależnie od sformułowanych przez powoda w mailach czy też rozmowach telefonicznych wątpliwości bądź wręcz informacji o braku wykonania spornego zamówienia, strona powodowa jednakże nie wypowiedziała umowy ani też nie uchyliła się od skutków prawnych swojego oświadczenia woli zawartego w umowie.

Po drugie natomiast, zapłata drugiej raty z umowy nie stanowiła żadnej formy przedpłaty za zamówienie nr PG/04/14, lecz stanowiła kolejną spłatę wcześniej powstałych zobowiązań. Ma to istotne znaczenie, bowiem pozwany w tej sytuacji nie miał podstaw aby wstrzymać się z wykonaniem swojego zobowiązania w oparciu o treść art. 488 § 2 k.c. czy w dalszej konsekwencji w oparciu o art. 492¹ k.c. odstąpić od umowy. Na marginesie przy tym jedynie można wskazać, że zgodnie z treścią art. 490 § 1 k.c. jeżeli jedna ze stron obowiązana jest spełnić świadczenie wzajemne wcześniej, a spełnienie świadczenia przez drugą stronę jest wątpliwe ze względu na jej stan majątkowy, strona zobowiązana do wcześniejszego świadczenia może powstrzymać się z jego spełnieniem, dopóki druga strona nie zaoferuje świadczenia wzajemnego lub nie da zabezpieczenia. W oparciu o powyższą normę również strona powodowa nie mogła powoływać się na prawo powstrzymania ze spełnieniem świadczenia ze względu na to, iż w tym zakresie świadczenia powoda i pozwanego - to jest wykonanie zamówienia PG/04/14 i odpowiednio spłata drugiej raty - nie były wobec siebie świadczeniami wzajemnymi.

Wbrew twierdzeniu strony pozwanej (k-462) z umowy w żaden sposób nie wynika aby druga rata miała być zapłacona po wykonaniu zamówienia. Realizacja zamówienia powoda została zatem uzależniona od spełnienia warunku - spłaty drugiej raty zaległości.

Z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych albo wynikających z właściwości czynności prawnej, powstanie lub ustanie skutków czynności prawnej można uzależnić od zdarzenia przyszłego i niepewnego czyli tzw. warunku (art. 89 k.c. i n.). Oznacza to, że skuteczność czynności prawnej, nie zaś samo jej istnienie, jest zależna od ziszczenia lub nieziszczenia się warunku. Warunek to inaczej zastrzeżenie, mocą którego strona dokonująca czynności prawnej uzależnia powstanie lub ustanie jej skutku prawnego od zdarzenia przyszłego i niepewnego [A. W., Problematyka ogólna czynności prawnych w kodeksie cywilnym, PiP 1964, nr 11, podobnie Sąd Najwyższy w wyroku z 20 maja 1998 r., I CKN 683/97, OSP 1999, nr 1, poz. 8 bądź w wyroku z 11 października 2002 r., I CKN 1044/2000, Lex, szerzej na temat warunku zob. J. Z., Warunek w prawie cywilnym, LexisNexis 2012]. Warunkowa czynność prawna skutkuje związaniem stron czynnością prawną dotąd, dopóki zdarzenie przyszłe i niepewne się nie ziści, a zatem oświadczenia stron są definitywne w chwili zawarcia umowy, a jedynie jej skuteczność zależna jest od spełnienia warunku. Ten okresowy stan zawieszenia skończy się bądź ziszczeniem bądź nieziszczeniem zdarzenia, co spowoduje uzyskanie, zmianę lub utratę praw lub obowiązków przez strony umowy. Ustawodawca w art. 89 k.c. przewiduje tylko jeden podział warunków - według kryterium skutków czynności prawnych - a orzecznictwo i nauka prawa, w nawiązaniu do niego, posługuje się ich utrwalonym nazewnictwem, jako zawieszających (gdy ziszczenie się powoduje powstanie skutku) i rozwiązujących (gdy ziszczenie się powoduje ustanie skutku) [wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 28

lipca 2016 r., I ACa 405/16, Lex]. Warunek potestatywny to zastrzeżenie umowne wiążące powstanie lub ustanie skutków prawnych czynności ze zdarzeniem przyszłym i niepewnym, którego wystąpienie zależne jest - w całości lub w przeważającym stopniu¹ - od woli (decyzji) strony umowy. W orzecznictwie i doktrynie dominuje przy tym pogląd, że w sytuacji gdy wpływ na wystąpienie (albo niewystąpienie) owego zdarzenia ma nie tylko strona, ale także okoliczności od niej niezależne, tego rodzaju zastrzeżenie także spełnia kryteria oznaczone w art. 89 k.c. [postanowienie składu 7 sędziów SN z 22 marca 2013 r., III CZP 85/12, OSNC 2013, nr 11, poz. 132; B. S., Warunkowe czynności prawne, W. 2012 czy też A. S., Kilka uwag o warunku potestatywnym (w:) J. H. (red.), A. O. (red.), A. P. (red.), D. S. (red.), Współczesne problemy prawa zobowiązań, Lex 2015]. Z kolei zgodnie z utrwaloną już obecnie linią orzecniczą także stricte spełnienie świadczenia może być warunkiem w rozumieniu art. 89 k.c., choć podkreślić trzeba, że Sąd Najwyższy ma na myśli nawet spełnienie świadczenia wzajemnego, zaś w niniejszej sprawie - jak już wskazano wyżej - wykonanie zamówienia nie stanowiło świadczenia wzajemnego dla zapłaty drugiej raty zaległości (tym bardziej zatem, spłata ta mogła stanowić warunek w rozumieniu art. 89 k.c.) [wyrok SN z dnia 17 marca 2011 r. IV CSK 358/10, Lex oraz postanowienie składu 7 sędziów SN z 22 marca 2013 r., III CZP 85/12, OSNC 2013, nr 11, poz. 132]. Sankcja na wypadek, gdyby strona zainteresowana - odpowiednio - nieziszczeniem albo ziszczeniem się warunku przeszkodziła w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego w ziszczeniu się warunku albo doprowadziła do jego ziszczenia się, została przewidziana w art. 93 k.c. i w pierwszym przypadku jest nią przyjęcie, że warunek się ziścił, w drugim zaś, że się nie ziścił [B. S., (...) ziszczenia bądź nieziszczenia się warunku (w:) Warunkowe czynności prawne, LexisNexis 2012]. Z sytuacją taką również nie mamy do czynienia w przedmiotowej sprawie bowiem nie można uznać, aby powód „doprowadził” do braku ziszczenia się warunku, a tym bardziej w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego. Jedynie bowiem od woli i możliwości finansowych pozwanego zależało spełnienie warunku (zapłata drugiej raty). Pozwany tego jednak nie uczynił. Można zastanawiać się czy przyczyną były przekazywane przez powoda informacje, czy też brak możliwości finansowych (zwłaszcza, że przedstawiając dowody na okoliczność wywiązania się przez pozwanego z innych ugód zawartych z wierzycielami, strona pozwana nie przedstawiła przy tym dokumentów wskazujących w jakim okresie czasu zaspokojenie innych wierzycieli nastąpiło i czy było to w terminach ustalonych w zawartych porozumieniach).

Wprowadzenie warunku powoduje stan niepewności czy skutek dokonanej czynności w ogóle wystąpi, zwany okresem *pendente conditione*, który trwa od momentu dokonania czynności prawnej do chwili ziszczenia się warunku (w szczególności w przypadku, gdy dotyczy sytuacji określanej w prawie rzymskim jako *dies incertus an, certus quando* (nie wiadomo czy zdarzenie nastąpi, lecz jeśli nastąpi, to wiadomo kiedy). Strona warunkowo uprawniona ma zatem uzasadnioną okolicznościami ekspektatywę nabycia prawa. Jeśli skuteczność czynności prawnej uzależniono od warunku zawieszającego, ekspektatywa służy podmiotowi, który prawo nabędzie w razie ziszczenia się warunku. W takiej sytuacji powstaje więź obligacyjna jednakże nie powstaje ani wierzytelność ani dług. W konsekwencji warunkowo uprawniony nie może żądać spełnienia świadczenia ani występować z roszczeniami przeciwko warunkowo zobowiązanemu, zaś dłużnik nie jest zobowiązany świadczyć [B. G., komentarz do art. 91 (w:) P. K. (red.), M. P.-S. (red.), B. G., W.J. K., B. L.-P., R. M., E. M.-B., T. P., U. P., W. R., M. S., Z. Ś., M. Wojewoda, Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna, Lex 2014; podobnie S. R., R. T., komentarz do art. 91 (w:) J. G. (red.), S. D., S. R., R. T., Kodeks cywilny. Komentarz. Księga pierwsza. Część Ogólna, LexisNexis 2014].

Podsumowując powyższe rozważania wskazać należy, iż strona pozwana w żaden sposób nie wykazała aby była uprawniona do wstrzymania się z zapłatą drugiej raty zaległości. Kwestia spłaty zaległości ugodzona w zawartym przez strony porozumieniu obejmowała zarówno rozłożenie na raty jak i rezygnację z odsetek. Elementem niejako dodatkowym i ubocznym w kontekście zawartego przez strony porozumienia była uzależniona od spłaty drugiej raty (a więc spełnienia się warunku zawieszającego) realizacja przez powoda zamówienia nr PG/O4/14. Pozwany nie miał żadnych podstaw prawnych (biorąc pod uwagę brak odstąpienia od umowy ugody przez powoda) aby wstrzymać się z dokonaniem płatności drugiej raty. Co więcej, gdy by takiej zapłaty dokonał to po pierwsze być może w ogóle nie doszłoby do niniejszego sporu sądowego, bowiem nie można założyć, iż powód nie wykonałby swojego zobowiązania w zakresie zamówienia nr PG/O4/14 (po spełnieniu się warunku w postaci zapłaty kolejnej raty zaległości). Z zeznań świadków (pracowników powoda) wynika, że posiadał on już część komponentów do zamówionych ekspozytorów, zaś brakujące elementy były dostępne natychmiast, zaś sam montaż zająłby przy zaangażowaniu całej firmy ok. 2 dni. W

takim przypadku, gdyby nawet doszło do kilkudniowego opóźnienia strona pozwana miała możliwość naliczenia kary umownej za to opóźnienie. Po drugie, w sytuacji gdyby pozwany dokonał zapłaty, to spełniłby się warunek z umowy, a zatem ekspektatywa przekształciłaby się w prawo żądania wykonania zobowiązania przez powoda (wydania szaf), a w przypadku braku wykonania pozwany byłby uprawniony do dochodzenia roszczeń z tytułu kary umownej i w dalszej kolejności zgłosić je do potrącenia z wierzytelnością powoda. Rozważania te są jednak czysto teoretyczne bowiem pozwany zapłaty takiej nie dokonał, zaś jego powstrzymanie się z tą płatnością (o ile nie wynikało z braku środków) wywołuje wrażenie realizacji zamierzonego sposobu zwolnienia się z długu poprzez potrącenie kary umownej, zamiast spłaty zaległego zobowiązania wobec powoda. W ocenie Sądu nie można zatem akceptować sytuacji, gdy brak zapłaty zaległych zobowiązań przez pozwanego i brak wywiązania się z postanowień umowy skutkuje zwolnieniem się przez niego z tych zobowiązań.

Strona pozwana powołała się na zarzut wygaśnięcia zobowiązania względem powoda na skutek złożonego oświadczenia o potrąceniu jeszcze przed wytoczeniem powództwa (oświadczenie w znaczeniu materialnoprawnym), a później złożyła kolejne oświadczenie o potrąceniu z innego tytułu (opóźnienia w wykonaniu zobowiązania naliczanego za kolejne tygodnie), a więc oświadczenie procesowe o potrąceniu.

Zgodnie z art. 498 § 1 KC gdy dwie osoby są jednocześnie względem siebie dłużnikami i wierzycielami, każda z nich może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony, jeżeli przedmiotem obu wierzytelności są pieniądze lub rzeczy tej samej jakości oznaczone tylko co do gatunku, a obie wierzytelności są wymagalne i mogą być dochodzone przed sądem lub przed innym organem państwowym. Wskutek potrącenia obie wierzytelności umarzają się do wysokości wierzytelności niższej. Potrącenia dokonywa się przez oświadczenie złożone drugiej stronie, a ma ono moc wsteczną od chwili w której stało się możliwe (art. 499 k.c.). Z kolei zgodnie z art. 493 § 3 k.p.c. do potrącenia w postępowaniu nakazowym mogą być przedstawione tylko wierzytelności udowodnione dokumentami, o których mowa w art. 485 tj.: 1) dokumentem urzędowym; 2) zaakceptowanym przez dłużnika rachunkiem; 3) wezwaniem dłużnika do zapłaty i pisemnym oświadczeniem dłużnika o uznaniu długu; 4) zaakceptowanym przez dłużnika żądaniem zapłaty, zwróconym przez bank i niezapłaconym z powodu braku środków na rachunku bankowym.

Od czynności prawnej potrącenia, które jest zdarzeniem prawa materialnego, należy odróżnić zarzut potrącenia, czyli powołanie się przez stronę w procesie na fakt dokonania potrącenia i wynikające stąd skutki. Z punktu widzenia przepisów prawa materialnego /art. 498 i nast. k.c./ obojętne jest, kiedy oświadczenie woli o potrąceniu zostanie złożone, może to nastąpić zarówno przed wszczęciem postępowania sądowego, jak i w jego toku /wyrok SN z dnia 28 kwietnia 2005 roku, III CK 540/04, LEX nr 345529/. Jednak podniesienie w toku postępowania zarzutu potrącenia - będącego czynnością procesową polegającą na powołaniu się na pewien fakt i wynikające z niego skutki prawne, podlega przepisom postępowania regulującym zasady jej dokonywania.

Zgodnie z przywołanym wyżej art. 493 § 3 k.p.c. w postępowaniu toczącym się na skutek wniesienia zarzutów od nakazu zapłaty, wydanego w postępowaniu nakazowym, do potrącenia przedstawione mogą być jedynie wierzytelności udowodnione dokumentami. Za w pełni aktualne uznać należy stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uchwale z dnia 13 października 2005 r. (III CZP 56/05 (OSN 2006, nr 7-8, poz. 119) zgodnie z którym przewidziane w art. 493 § 3 k.p.c. wymaganie udowodnienia wierzytelności przedstawionej do potrącenia dokumentami wskazanymi w art. 485 k.p.c. nie dotyczy sytuacji, w której do potrącenia doszło przed doręczeniem pozwanemu nakazu zapłaty i pozwu (a zatem sytuacji złożenia oświadczenia o potrąceniu przed zawiśnięciem sporu). „... istnienie wierzytelności podlegających kompensacie podlega udowodnieniu na warunkach określonych przez prawo procesowe. (...) Oznacza to, że - co do zasady - złożone przed datą doręczenia pozwanemu odpisu nakazu zapłaty i pozwu oświadczenie o potrąceniu, nie oparte na dokumentach wymaganych treścią art. 485 k.c., wywołuje skutek materialnoprawny w postaci umorzenia zobowiązania. Jeśli jednak takie oświadczenie składane jest już w toku procesu, a tak w tej sprawie częściowo było [drugie oświadczenie o potrąceniu – przyp. R.L.], znajdują do niego zastosowanie rygory wynikające z powołanego wyżej przepisu, i to bez względu na jego charakter jurydyczny” (por. wyrok SN z dnia 23 października 2007 r., III CSK 106/07, LEX nr 453149). Jednocześnie nieuwzględnienie zarzutu potrącenia nie stanowi przeszkody w dochodzeniu wierzytelności objętej tym zarzutem w odrębnym postępowaniu. W przedmiotowej sprawie nie budzi wątpliwości, iż pierwsze oświadczenie o potrąceniu zostało przed wytoczeniem powództwa, zaś drugie zostało złożone

w toku postępowania a zatem tylko do tego drugiego znalazłyby ewentualne zastosowanie przepisy procesowe (art. 493 § 3 k.p.c.) uzależniające jego skuteczność dla wyniku tego postępowania od zachowania wymogu procesowego, iż do potrącenia w toku postępowania mogą być przedstawione tylko wierzytelności udowodnione określonymi w art. 485 k.p.c. dokumentami, zaś tego wymogu strona pozwana nie spełniła.

Biorąc jednakże pod uwagę okoliczność, iż po stronie pozwanej nie powstało żadne roszczenie o zapłatę kary umownej (czy to z uwagi na brak wykonania zamówienia czy też z uwagi na opóźnienie w wykonaniu zamówienia), to żadne z oświadczeń pozwanej o potrąceniu nie może być uznane za skuteczne i w konsekwencji prowadzące do umorzenia wierzytelności powoda.

Mając na względzie powyższe rozważania Sąd uznał powództwo za uzasadnione w całości. Z umowy ugody wynika także, że brak zapłaty którejkolwiek raty (opóźnienie w zapłacie przekraczające 14 dni - § 6) skutkuje natychmiastową wykonalnością pozostałego zobowiązania i braku związania stron pozostałymi postanowieniami ugody. Biorąc pod uwagę zatem, iż strona pozwana nie dokonała zapłaty drugiej raty spłaty zaległości, powód był uprawniony do wystąpienia z powództwem i żądania zasądzenia wszystkich nieuiszczonych zaległości wraz z odsetkami od daty ich wymagalności.

O odsetkach ustawowych orzeczono w oparciu o przepis art. 481 § 1 i 2 k.c., zasądzając je od dni następujących po upływie terminów płatności poszczególnych faktur VAT (w wydanym nakazie zapłaty).

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy na podstawie art. 496 k.p.c. utrzymał w mocy nakaz zapłaty z dnia 23 czerwca 2014 roku wydany w sprawie X GNC 630/14 uznając, że roszczenie powoda o zapłatę kwot dochodzonych pozwem jest uzasadnione.

O kosztach procesu poniesionych przez strony Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. utrzymując w mocy wydany nakaz zapłaty również w zakresie objętych nim kosztów postępowania, które nie uległy zmianie w zakresie wygrywającego sprawę powoda.

Z/ odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełn. pozwanego.